
S PUTOVANJA VIJETNAMOM

IVAN BRANIMIR GUBERINA □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

Hanoi Ancient House

Kad pomislimo na Vijetnam, prvo nam na pamet padne burna prošlost te predivne zemlje.

Vijetnam je poprište posljednjega izravnog sukoba Zapada i Istoka za vrijeme hladnog rata, sukoba koji je trajao devet godina i u kojemu je živote izgubilo gotovo tri milijuna Vijetnamaca i 58 000 američkih vojnika. Ali Vijetnam ne može biti definiran isključivo jednim sukobom. Vijetnam je zemlja ocharavajuće prirode, zemlja koju čine stoljeća povijesti i kulture koja će vam jednostavno zarobiti srce.

Idilični parkovi, veličanstvene pagode i palače, egzotične tržnice... sve to krase Hanoi, šarmantnu i užurbanu prijestolnicu Vijetnama. Usred povijesne Francuske četvrti u Ma May ulici broj 87 smjestio se Hanoi Ancient House, koji svojim posjetiteljima nudi upoznavanje s običajima, tradicijskom arhitekturom i kulturom življenja te životopisne destinacije.

Hanoi Ancient House već na prvi pogled šarmira posjetitelje svojom jednostavnošću i ljepotom i reprezentativni je primjer vijetnamske tradicionalne arhitekture koja kombinira prostor za trgovanje i životni prostor. Kuća je sagrađena potkraj 19. st. i u njoj su najprije živjeli trgovci biljnom medicinom. Vlada je 1954. konfiscirala kuću i u njoj se tada smjestilo pet kineskih obitelji čiji su članovi imali različita zanimanja: trgovac mješovitom robom, krojač, državni službenik, učitelj borilačkih vještina.

Arhitektura je tipična za Francusku četvrt: uska fasada, dva glavna objekta za život povezana unutarnjim dvorištem i malim balkonom na prvom katu, na koje se nastavljaju dvorištem odvojena kupaonica i kuhinja. U prizemlju prvog objekta, orijentiranoga prema ulici, nalazi se dućan koji se noću zatvara pomičnim drvenim panelima. Na drugom se katu nalazi dnevna soba i najsvetije mjesto za cijelu obitelj – oltar predaka. Dvorišne objekte razdvajaju dva dvorišta koja dopuštaju prodor hladnog zraka i prirodne svjetlosti u okolne prostorije. Središnji dio obuhvaća prostore za življenje i druženje s gostima te spavaonice zaštićene od zvukova. Objekte razdvajaju dva dvorišta koja čine kuću prozračnijom i omogućuju prodor prirodne svjetlosti u prostorije.

Osnovni je građevni materijal kuće drvo, a crijep je postavljen na kosi krov tradicionalnom žbukom izrađenom od listova i meda. Rešetke na prozorima, krovne grede i vrata dekorirani su zmajevima, feniksima i drugim ukrasnim elementima tipičnima za azijsko podneblje.

Zbog svoje jedinstvenosti, ljepote i očuvanosti Hanoi Ancient House danas služi za promociju vijetnamske tradicionalne arhitekture i tehnika gradnje, a 2004. ta je kuća-muzej proglašena *vijetnamskom nacionalnom baštinom*.

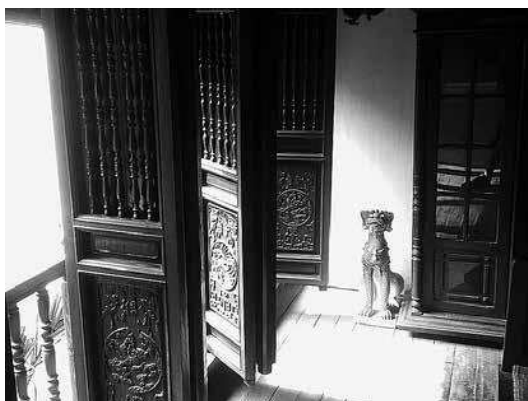
Zatvorski muzej Hoa Lo (Hoa Lo Prison Museum in Hanoi, Vijetnam)

Dobro došli u Hilton u kojemu nitko ne želi odsjesti

Jugoistočna Azija nikada nije bila poznata po poštovanju ljudskih prava, ali zatvor Hoa Lo u središtu Hanoia, koji je danas pretvoren u muzej i memorijalni centar, ima izrazito mračnu povijest. Zatvor je 1896. sagrađila francuska kolonijalna vlada kako bi u nj smjestila političke zatvorenike, ali slavu je stekao za vrijeme Vijetnamskog rata kao *Hanoi Hilton*, što je nadimak koji su mu dali američki vojni piloti koji su ondje bili zatočeni.

Već dok stoje u redu i kupuju ulaznice posjetitelji mogu osjetiti djelić atmosfere koja ih očekuje unutar kompleksa – okružuju ih masivna vrata i čelične brave dovezene iz francuskih zatvora u 19. st. te četiri metra visok zid od čelika i kamena na čijem se vrhu nalaze komadi stakla i bodljikava žica priključena na struju. No ni robusni eksterijer ne može posjetitelje pripremiti na mučnu atmosferu E-bloka, koji je bio rezerviran za političke zatvorenike. Izložci prikazuju zatvorenike vezane lancima za pod u ležećem položaju, mučenja zatvorenika kojima su ruke konopom zavezane za stopala i tako su obješeni o mesarsku kuku na stropu, pogublivanje osuđenika na smrt mobilnom giljotinom.

Blok je sagrađen za 40 zatvorenika, ali je u njemu svakodnevno boravilo više od 100 osoba. Od 1935. do 1945. bio je znan kao Division Politique, njegovi su zidovi bojani crnim katranom kako bi se pojačao osjećaj tame, a zrak je ulazio kroz nekoliko malih prozora pri vrhu zidova, što je ljeti činilo boravak nepodnošljivim zbog vrućine, a zimi bi se zatvorenici smrzavali. Uz giljotinu je postavljena izložba fotografija na kojoj se mogu vidjeti slike odrubljenih glava koje su bile izložene u košarama na vanjskom zidu zatvora, a izložene su i ostale sprave za mučenje – žice vezane

sl.1.-8. Hanoi Ancient House, Hanoi, Vijetnam

za staklenu bocu koje su korištene za mučenje zatvorenica, zatim oprema za davanje elektroškova i limena bačva u koju su zatvarani pojedini zatvorenici.

Odmah do E-bloka nalazi se blok u kojemu su boravili osuđenici na smrt, koji su svoje zadnje dana provodili u samicama, u potpunoj izolaciji, bez dnevne svjetlosti kako bi se onemogućila svaka komunikacija s ostalim zatvorenicima. Zidovi ćelija osuđenika na smrt na nekim su dijelovima izrezani da bi se posjetiteljima omogućio bolji uvid u mračan, taman i prljav prostor samica. Legende govore i o *prehrani* zatvorenika – na meniju je redovito bila trula riža, crvljiva riba i meso kojemu je odavno istekao rok trajanja.

Potpuna ironija mjesta jest to da je zatvor, koji je trebao slomiti vijetnamski nacionalizam, u konačnici postao inkubator za revoluciju – barem pet budućih generalnih sekretara Vijetnamske komunističke partije bilo je zatvoreno u zatvoru Hoa Lo, a zatvorenici su o komunističkoj doktrini učili usmenom predajom i iz poruka pisanih medicinskom opremom.

Autori postava primarno su se fokusirali na kolonijalno razdoblje vijetnamske povijesti, ali nakon što su Francuzi 1954. izbačeni iz zemlje, zatvor je iskorišten za drugu grupu vijetnamskih kriminalaca – za kontrarevolucionare koji su se bunili protiv rastućeg utjecaja Partije, a za vrijeme Drugoga indokineskog rata u zatvoru su bili smješteni američki vojni piloti.

sl.9.-14. Zatvorski muzej Hoa Lo, Hanoi, Vijetnam

Posjetitelji koji napuštaju E-blok i kreću prema *američkoj sekciji* zatvora prolaze dvorištem u kojemu mogu vidjeti originalne dijelove tunela što su ga 1945. prokopali vijetnamski politički zatvorenici uspješno organiziravši bijeg sto zatvorenika.

Nažalost, razgledavajući postav posvećen američkim ratnim zarobljenicima, stječe se dojam politički obojene propagande – na zidovima su slike američkih ratnih zarobljenika koji igraju košarku, uživaju u kićenju bora za Božić, primaju redovitu zdravstvenu njegu, kartaju se i smiju sa zatvorskim čuvarima. Dojam koji se želi ostaviti u kontradikciji je sa svjedočenjima američkih pilota koji su bili u zatočeništvu, od kojih je sigurno najpoznatiji američki senator i bivši predsjednički kandidat John McCain, koji je tijekom svojeg boravka bio izložen neprestanim premlaćivanjima i mučenjima te je zbog toga čak dva puta pokušao samoubojstvo. Pokraj fotografija izložene su osobne stvari pilota, njihova odjeća, a *highlight* postava je McCainovo letačko odijelo koje je imao na sebi kada je srušen izvršavajući borbene zadatke u svom A4 *Skyhawk*u iznad Truch Bach jezera u Hanoju.

Video prikazuje američke zatvorenike kako zajedno kuhaju božićnu večeru i šale se s drugim zatvorenicima, slobodno prakticiraju vjeru i primaju pakete od svojih voljenih. Ratna stvarnost bila je potpuna suprotnost – svjedočenja američkih pilota govore o mučenjima, egzekucijama, medicinskom nemaru, namjernom inficiranju hrane izmetom...

Zatvor je postao poznat kao *Hanoi Hilton* nakon što je 1966. diljem svijeta emitiran intervju s američkim vojnim pilotom i kasnijim senatorom Jeremiahom Andrewom Dentonom. On se tijekom davanja izjave žalio vijetnamskim snimateljima na jako osvjetljenje i trepćući očima zapravo je Morseovom abecedom signalizirao gledateljima: *T-O-R-T-U-R-E* (*mučenje*), potvrđujući prvi put javno da su američki ratni zarobljenici u Vijetnamu mučeni.

Uspoređujući muzeje u Europi, teško je ne uočiti nedostatak suvremenih muzeoloških rješenja u prezentaciji ekspozicija, no hladan i vlažan interijer, nedostatak svjetla, mobilna giljotina... ostavljaju toliko snažan dojam da multimedija možda nije ni potrebna da bi se posjetiteljima prenijela poruka. Sam interijer jezivo je ratno svjedočanstvo koje vodi posjetitelje kroz neke od najgorih oblika kršenja ljudskih prava u povijesti. Iako je fokus postava na revolucionarnoj borbi vijetnamskog naroda protiv brutalne kolonijalne represije, prostor Muzeja mnogo je više od samog sjećanja na politički konflikt – on je mjesto ljudske patnje, mučenja, neizvjesnosti i straha.

To je *Hilton* u kojemu nitko ne želi odsjesti. Iako su sukobi u Indokini odavno stvar prošlosti, posjetom ovome zatvorskomu muzeju stječe se dojam da u mnogim dušama rat još nije završio.

Primljeno: 23. studenog 2016.

JOURNEY AROUND VIETNAM

Vietnam is a country with a rich and tragic history, a country known for its hospitality and the smiles of the local population, the endless rice paddies and magnificent pagodas. But unluckily for a long time we know Vietnam only through films that showed us the horrors of the long and debilitating war with its millions of dead, a 20-year-long conflict that left a permanent mark on SE Asia and ended with the triumph of the communist forces and the evacuation of American military personnel from Saigon in 1975. Today the country has long been at peace, and the country after several decades of isolation has opened up to the world, tourism is flourishing and, along the Chinese model, capitalism is flourishing under the aegis of the red star.

We tried to find out more about history, culture and the American wartime legacy in Hanoi, a city that through the centuries was a centre of Vietnamese culture, later the seat of the French colonial rule, city in which today at the same time the cult of Uncle Ho is kept up and western capital is welcomed with wide open arms. A stay in Hanoi was for the author an ideal occasion for a tour of the features of interest that define it as city, and in good measure Vietnam too as state – Hanoi Ancient House and the Hoa Lo Prison Museum.